

ידיעות שבת

בלשון הקודש

גליון שבועי לעונג שבת

אנטוורפן, בלגיא, יצ"ץ

מערכת: yedioshabos@skynet.be

נס"ד

שנה 1 גליון 15 לכבוד ש"ק כ"ט ניסן התשע"ב

21 April 2012

פרשת שמיני

י"ד בעומר

ויהי ביום השמיני

במסכת מגילה (י:) איתא: 'אמר רבי לוי ואיתימא רבי יונתן, דבר זה מסורת בדינו מאנשי כנסת הגדולה, כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער'. והגמרא שואלת: 'והכתיב (ויקרא ט') ויהי ביום השמיני? ותניא: אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנברא בו שמים וארץ! כתיב הכא ויהי ביום השמיני, וכתיב התם (בראשית א') ויהי ערב ויהי בקר יום אחד? הא שכיב נדב ואביהוא. והכתיב (מלכים א') ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה? והכתיב (בראשית כ"ט) ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וכו'? אמר רב אשי, כל ויהי - איכא הכי, ואיכא הכי. ויהי בימי אינו אלא לשון צער'.

וצריך להבין למה ויהי הוא לשון צער רק אם הוא מקושר ל-בימי? מה הקשר למילה 'בימי' - לצער? ואם תמצא לומר ש-בימי הוא הגורם ל-ויהי להתפרש בלשון צער, מה ההבדל אם כתוב 'בימי' או שכתוב 'ביום'?

המהר"ל מפראג זצוק"ל בספרו 'אור חדש' (ס"ב) מפרש, שרבי ימים זה סימן של צער. ומקורו הוא מהמדרש רבה (ויקרא י"ט ה') על הפסוק (שמות ב'): 'ויהי בימים הרבים ההם. וכי רבים היו? אלא על ידי שהיו ימים של צער'.

במדרש רבה בראשית (מ"ב ג') כתוב ש-ויהי הוא לשון שמחה. ובמדרש רבה (י"א י"ז) אומר רבי ישמעאל: 'כל מקום שנאמר ויהי - אין שמחה. והיה - אין צרה'. וצריך להבין, למה לא שואל המדרש מהגמרא במסכת מגילה שכתוב שם: 'ותניא: אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנברא בו שמים וארץ?! רואים מפורש ש-ויהי יכול להיות גם שמחה?

והנה, 'יהי' מורה על העבר, 'יהי' בלי האות וי"ו מורה על העתיד.

האדמו"ר מקרעטשניף הצדיק רבי דוד משה ראזנבאום זצוק"ל אמר לי פעם, שמי שמסופק לרגע אחד וחושב שהעבר היה יכול להיות אחרת ממה שבאמת היה, הוא

אפיקורס. יוצא לפי זה, שבאמת במילה 'יהי' לא יכול להיות צער, כי העבר הוא כל כולו תוצאה מרצונו של הקב"ה. 'יהי' הוא אומנם לשון עתיד, אבל הוא לא בא להורות על עתיד וודאי. כי העתיד בלשון וודאי הוא: 'יהיה'. 'יהי' זה לשון השתקקות שאכן כך יהיה. והנה האות וי"ו הופכת את ה-יהי לעבר. וכשהפסוק משתמש במילה 'ויהי' זה בא להורות, שבזמן שקרה הדבר בעבר, הייתה השתקקות שכך אומנם יקרה.

ואף על פי שהאות וי"ו הופכת לפעמים את ה-ויהי לעתיד, כמו בפסוק (ישעיה ב' ב'): 'ויהי באחרית הימים', זה אינו לשון השתקקות אלא לשון של הנחה - שכך אומנם יקרה. ולפי זה יתורצו התמיהות שהזכרנו.

במאמר הגמרא במסכת מגילה על ויהי ביום השמיני: 'אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנברא בו שמים וארץ', הכוונה לשמחה המקווה שעם השלמת שמונת ימי המילואים, יוכלו בני ישראל לעבוד את ה' בצורה הכי נעלה שאפשר. סוג שמחה כזה הוא תלוי בהמשך אשר יקרה בימים הבאים. כי אם חס ושלום היה המשכן נחרב לאחר השלמת ימי המילואים, וודאי שלא היה שייך לשמוח על השלמת ימי המילואים. אותו דבר בבריאת העולם. ויהי ערב ויהי בקר יום אחד, הוא שמחה, כי מזה יקווה שבריאת העולם תושלם.

ולכן אמר רב אשי ש-כל ויהי - איכא הכי, ואיכא הכי, כי זה תלוי בהתגשמות התקווה. והסיבה ש-ביום' וכל שאר המקומות שכתוב ויהי בלי 'בימי' אינם וודאי לשון צער, כי מסורת היא שרק 'בימי' מורה על צער וודאי, כלומר, אי הגשמת התקווה בחלקה או במלואה. אבל ל-ביום' אין כזו מסורת, וממילא זה תלוי אם התגשמה התקווה או לא.

ומה שאמר רבי ישמעאל: 'כל מקום שנאמר ויהי אין שמחה - והיה אין צרה'. כי גם ב-ויהי' שתתגשם ותהיה לשמחה, בשעת המעשה אין יודעים זאת, ולכן אין עדיין שמחה וכפתגם: 'אין שמחה כהתרת הספקות'.

ומה שמובא במסכת מגילה: 'אותו היום היתה שמחה לפני הקדוש ברוך הוא כיום שנברא בו שמים וארץ', זהו להקב"ה, כי הרי הכל גלוי וידוע לפניו ואצל הקב"ה כביכול, לא שייך לומר 'תקווה', כי ברור לפניו ברוך הוא, מה שיקרה.

ואפשר עוד לומר בדרך רמז. שמכיוון שבאופן כללי העתיד מעורפל ועטוף ספקות, התפיסה במילה 'יהי' נוטה לצער. והתפיסה במילה 'יהי' המורה על העבר הבטוח, נוטה לשמחה. כי ממה נפשך, אם לפי מושגי אנוש העבר היה טוב, הרי זה שמחה, ואם לפי מושגי אנוש זה חס וחלילה לא היה טוב, הרי השמחה בזה היא, שזה עבר!

ב.נ.

קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל

לאחר פטירתו של הגאון רבי יחזקאל לנדאו זצ"ל רבה של פראג, בא בנו הבכור רבי יעקב אל ראשי הקהילה ואמר, שברגעיו האחרונים הביע אביו את רצונו, שבנו השני רבי שמואל, ישב במקומו על כסא הרבנות של פראג. התנגד לכך רבי זרח איידליץ מחבר ספר 'אור לישרים' ז"ל, שראה את עצמו מעומד לאצטלה זו עוד לפני שבא הנודע ביהודה לפראג, וטען שאינו מאמין שאכן כך אמר הנודע ביהודה. השיב לו רבי יעקב: על הפסוק ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל נאמר במדרש תנחומא: 'ולמה קרא לזקני ישראל וכו'? שלא יהיו אומרים: מעצמו נעשה אהרן כהן גדול'.

ולכאורה, אילו חשדו באהרן שמינה את עצמו לכהן גדול, הרי היה בידם לחשוד גם במשה ולטעון שהדברים שהוא אומר בשמו של הקב"ה אינם אלא דברים שבדה מלבו? אלא התירוץ הוא, במשה לא היו חושדים, שכן אילו רצה לשקר היה לו לשקר לטובת עצמו ולשים את עצמו כהן גדול ולא את אחיו. וכך אנוכי, סיים רבי יעקב, אם הייתי רוצה לשקר, הייתי אומר, שאבי צוה למנות אותי כרבה של פראג, מה גם שהרי אנוכי הבכור!